

พอล ครูกแมน ศาสตราจารย์ นักเศรษฐศาสตร์ รางวัลโนเบล ปี 2550 และคอลัมนิสต์ประจำหนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทม์ เพิ่งเขียนบทความส่งสัญญาณเตือนว่า ทุกวันนี้ทั้งโลกกำลังจุกอกกันอยู่จากวิกฤตเศรษฐกิจที่เริ่มจากสหรัฐอเมริกา และที่กำลังแผ่สะเทือนไปทั่วโลกจากกลุ่มประชาคมยุโรปหรืออียู โลกเราไม่ได้ต้องการศูนย์กลางวิกฤตเศรษฐกิจตัวใหม่ที่จะส่งผลกระทบสะเทือนโลกเพิ่มขึ้นอีกเลย แต่เราน่าจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วย ภาวะฟองสบู่สังหาฯในเมืองจีนได้เริ่มแตกแล้ว (<http://www.nytimes.com/2011/12/19/opinion/krugman-will-china-break.html?src=me&ref=general>)

พอลว่า ให้ลองพิจารณาภาพต่อไปนี้ : การเจริญทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ ขึ้นอยู่กับการบูมของสิ่งก่อสร้างขนาดยักษ์ใหญ่ๆ ที่ถูกกระตุ้นโดยการพุ่งสูงขึ้นของราคาอสังหาฯ ร่วมกับสัญญาณที่คลาสสิกของฟองสบู่

เศรษฐกิจของปีหน้าจีนจะ “ดำเนินการให้ก้าวหน้าต่อไป ในขณะที่จะรักษาเสถียรภาพ” เสถียรภาพตามที่ประกาศจากที่ประชุมหมายถึง “ยังคงรักษานโยบายเศรษฐกิจมหภาคตามที่ดำเนินมา เศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างสัมพันธ์ ดัชนีผู้บริโภคที่คงตัว และมีความสงบในสังคม” Chang กล่าวว่า ปรากฏการณ์ที่ประกาศออกมาชี้ให้เห็นว่า เป็นการส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าปีที่ผ่านมา นักวิเคราะห์ทั้งหลายส่วนใหญ่ไม่สนใจคำประกาศ แต่บอกให้เน้นดูว่ารัฐบาลจีนจะทำอะไรจริงๆ มากกว่า

โดยข้อเท็จจริงรัฐบาลจีนกำลังจะเดินหน้ากระตุ้นเศรษฐกิจ ในช่วงเดือน พ.ย.ที่ผ่านมา รัฐบาลโดยธนาคารกลางได้ผ่อนคลายมาตรการเรื่องสัดส่วนทุนสำรองของธนาคารเพื่อการสหกรณ์ลง 20 ธนาคาร ตามมาด้วยการผ่อนคลายมาตรการนี้ให้แก่ธนาคารทั้งใหญ่และเล็กอย่างครบถ้วน การปล่อยสินเชื่อของธนาคารจึงเพิ่มสูงขึ้นในเดือน พ.ย. สูงกว่าการประมาณการที่เคยตั้งไว้

สัญญาณเตือนจาก ครูกแมน

เศรษฐกิจจีนกำลังจะล่ม?

นั่นคือ การเพิ่มขยายตัวอย่างสูงในการปล่อยสินเชื่อ โดยที่สินเชื่อส่วนใหญ่เหล่านั้นไม่ได้ถูกปล่อยจากระบบธนาคารที่เป็นสากล แต่กลับถูกปล่อยจากระบบธนาคารเงา (shadow banking) ที่ไม่ได้ถูกควบคุมกำกับ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลหรือมีการประกันหนุนหลังโดยรัฐบาล ขณะนี้ฟองสบู่กำลังแตก และเป็นเรื่องที่น่าหวาดวิตกต่อการเกิดวิกฤตทางการเงินและเศรษฐกิจ

ภาพข้างบนดูแล้วอย่างกับว่ากำลังอธิบายปรากฏการณ์ฟองสบู่แตกในปลายปี 2523 ที่ญี่ปุ่นหรือไม่กี่ที่อเมริกา เมื่อปี 2550 แต่สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดนั้นกำลังเกิดขึ้นที่จีน และกำลังก่อตัวขึ้นเป็นจุดอันตรายจุดใหม่ในเศรษฐกิจโลก

เขาออกตัวว่าเขาลังเลอยู่เหมือนกันที่จะให้นำหนักกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในจีน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่า มันยากที่จะรู้ว่าจริงๆ แล้วอะไรที่เกิดขึ้นอยู่ในประเทศจีน ด้วยข้อมูลสถิติทางด้านเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ดูแล้วน่าเบื่อนิยายวิทยาศาสตร์ แต่ตัวเลขของจีนกลับแปร่งๆ แบบนิยายกว่าเขาหมด เขาเคยลองปรึกษาเรื่องนี้กับผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐศาสตร์จีน พบว่าผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไม่เคยอธิบายผลออกมาในทางเดียวกันเลย แม้ว่าข้อมูลที่เป็นทางการของจีนจะมีปัญหาอยู่ แต่ข่าวสารที่มีอยู่ในปัจจุบันก็รุนแรงเพียงพอที่จะต้องตีระฆังเตือนกัน

สิ่งที่เด่นชัดเกี่ยวกับเศรษฐกิจจีนในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาคือ เรื่องของอัตราการบริโภคในครัวเรือนที่สูงขึ้น แต่อยู่ในอัตราที่ต่ำกว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยรวม

ในเรื่องนี้พบว่าการใช้จ่ายในครัวเรือนอยู่ที่เพียง 35 เปอร์เซ็นต์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ซึ่งต่ำกว่าสัดส่วนเดียวกันนี้ของอเมริกาอยู่ครึ่งหนึ่ง

อเมริกาคือผู้ซื้อรายใหญ่ของสินค้าและบริการที่ผลิตจากจีน แต่กำลังซื้อได้ลดลงเพราะวิกฤตการณ์ทางการเงิน จีนยังต้องผลักดันการ

ส่งออกให้มากขึ้น เพื่อรักษาให้ภาคอุตสาหกรรมอยู่รอด แต่เรื่องที่ใหญ่กว่าเรื่องนี้ของจีนอยู่ที่การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ซึ่งได้พุ่งทะยานขึ้นสูงเกือบครึ่งหนึ่งของ GDP

คำถามที่เกิดขึ้นคือ ในขณะที่ความต้องการหรืออุปสงค์เพื่อการบริโภคค่อนข้างต่ำ อะไรที่จูงใจให้มีการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนที่สูงมากๆ นั้น

คำตอบที่ชัดๆ คือ มันสืบเนื่องจากภาวะฟองสบู่ของอสังหาฯที่ล้นสมมานาน

การลงทุนในภาคอสังหาฯได้เพิ่มขึ้นประมาณหนึ่งเท่าตัวในสัดส่วนของ GDP ตั้งแต่ปี 2543 หรือมากกว่าครึ่งหนึ่งของการลงทุนรวมทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นและเป็นที่ยืนยันได้ว่าการลงทุนในภาคอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้นนั้น เป็นการลงทุนในการขยายกิจการร้านค้าที่ทำธุรกรรมกับกลุ่มอุตสาหกรรมการก่อสร้าง

แล้วเรารู้จริงๆ หรือว่าเกิดภาวะฟองสบู่ในธุรกิจอสังหาฯ ในจีน?

เขาว่า พบว่าสัญญาณต่างๆ มันแสดงออกอย่างนั้น : ไม่ใช่แค่ราคาพุ่งสูงขึ้น แต่บรรยากาศเต็มไปด้วยการปั่นการเก็งกำไรที่คึกคักกันอยู่ในอเมริกาก่อนหน้านี้ เช่นแถบชายฝั่งฟลอริดา

ยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่เหมือนกับกำลังเดินคู่อยู่ในแนวทางเดียวกับประสบการณ์ของอเมริกา : เมื่อการให้สินเชื่อบูม สินเชื่อส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากธนาคาร แต่จะมาจากการปล่อยสินเชื่ออย่างขาดการให้คำแนะนำที่ดี จากระบบธนาคารเงาที่ผู้กู้ไม่ได้รับความคุ้มครอง จริงอยู่ที่จะมีความแตกต่างอย่างมากในรายละเอียด : ธนาคารเงาหรือ shadow banking ในสไตล์แบบอเมริกามักปล่อยกู้กับบริษัทใหญ่ๆ ดังๆ แถบวอลล์สตรีตและกลุ่มธุรกรรมทางการเงินที่ซับซ้อน

ในขณะที่เวอร์ชันของจีนมีแนวโน้มที่จะผ่านไปทางธนาคารหรือสถาบันทางการเงินใต้ดินและแม้แต่โรงจำนำ แต่แน่นอนว่า ผลเบื้องปลายของมันไม่ต่างกัน ในจีนจะเจอเหมือนอเมริกาเมื่อหลายปีก่อน ระบบการเงินอาจจะเลวร้ายรุนแรงมากกว่า

ตัวเลขความเสียหายที่จะถูกเปิดเผยโดยธนาคารพอล ครุกแมน กล่าวว่า ขณะนี้ถือว่าได้เห็นการแตกของฟองสบู่แล้ว มันจะทำความเสียหายให้แก่เศรษฐกิจจีนและโลกเพียงใด?

บางคนอาจจะกล่าวว่า ไม่ต้องห่วงหรอก จีนมีผู้นำประเทศที่เข้มแข็งและฉลาด ที่จะทำทุกอย่างเพื่อสกัดการไหลเลื่อนลงเหวของเศรษฐกิจ และเขาจะทำได้ทุกอย่างโดยไม่ต้องห่วงเรื่องละเมิดประชาธิปไตย

พอลว่า ฟังแล้วเหมือนการสัญญารับรองสุดท้ายที่คึกๆ ที่เขาจำได้เมื่อวิกฤตของญี่ปุ่นช่วง 3 ทศวรรษก่อน เมื่อเจ้าหน้าที่ที่เก่งๆ ของกระทรวงการคลัง ที่ทุกคนเชื่อว่าแก้ไขปัญหายุ่งยากในตอนนั้นได้อย่างดี แต่ต่อมาก็พบว่าล้มเหลวและเป็นการรับรองที่ทำให้ญี่ปุ่นเกิดภาวะเศรษฐกิจชะงักงันไปร่วมทศวรรษ คำรับรองแบบที่อเมริกาไม่ควรตามและพิศซ้ำ

แต่ปรากฏว่าพอถึงที่ของอเมริกาก็กลับทำได้ช่วยแตกกว่าที่ญี่ปุ่นทำเสียอีก

ในวันเดียวกันกับการตีพิมพ์บทความเรื่องนี้อของพอล ครุกแมน นิตยสาร Forbes ได้ตีพิมพ์บทความของ Gordon G. Chang เรื่อง The No.1 Problem of the Chinese Economy (<http://www.forbes.com/sites/gordonchang/2011/12/18/the-no-1-problem-of-the-chinese-economy/>) ได้ให้ข้อมูลจากการประชุมระดับนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ (China's Central Economic Work Conference) ที่ปักกิ่งในวันพุธที่ 14 ธ.ค.ที่ผ่านมา การประชุมครั้งนี้มีความสำคัญด้วยเป็นการประชุมครั้งสุดท้ายก่อนการประชุมใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 18 ในปีหน้า

ข้อสรุปจากที่ประชุมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลจีนยังดำเนินการทุกอย่างให้เดินไปตามปกติหรือ Business as usual โดยเป้าหมายทาง

Chang ตั้งคำถามว่า “ควรหรือไม่ที่นโยบายเหล่านี้จะต้องเปลี่ยนทิศทาง?”

จริงอยู่เศรษฐกิจจีนที่ขยายตัวอย่างแรงเมื่อต้นปีได้ลดความร้อนแรงลงมาเหลือแค่ตัวเลขหลักเดียวหรือหดตัวเสียด้วยซ้ำไป ทุกวันนี้ไม่มีอะไรในจีนที่เดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะการส่งออก การบริโภคภายในประเทศ คำสั่งซื้อสินค้า หรือราคาอสังหาฯ

และปัญหาเหล่านี้จะเพิ่มความเลวร้ายมากขึ้น ในขณะที่เศรษฐกิจทั่วโลกกำลังวิ่งเข้าสู่สภาพพหุพลาภาพ

ความน่าเป็นห่วงต่อเศรษฐกิจจีนว่าจะล้มตามข้อเขียนของพอล ครุกแมน ดูท่าเราท่านนักอะไรทั้งหลายคงต้องไปกั๊กกัน การวางนโยบายเดินหน้ารักษาฟองสบู่ที่เป่งเต่งจะแตกบู่ปะของจีนเสมือนยืนยันประกันว่า ทุกอย่างอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลอย่างดีแบบ บ่ๆ มีหยั่งดอกมังกรจีนเรามีความโดดเด่นไม่เหมือนเขา ฟองสบู่ของจีนแตกไม่เป็นว่านั้นเถอะ

ปีหน้าปีมะโรง ปีงูใหญ่ มันจะยิ่งไปเสริมความหลงของเหล่ามังกรจีนว่าเป็นปีแห่งความเจริญรุ่งเรืองแบบมังกรทองสะท้านฟ้า เราท่านก็เตรียมตัวกันให้ดีเถอะครับ ปีหน้ามีคนคาดคะเนไว้ว่า ทั้งเศรษฐกิจโลกล่ม ทั้งสภาวะอากาศวิปริต และเมืองไทยเราเขาวาน้ำจะท่วมใหญ่กว่าปีนี้อีก

การเตรียมพร้อมมีแผนรองรับความไม่แน่นอนที่เลวร้ายจากการคาดคะเนหรือพยากรณ์ (Forecast, ไม่ใช่ดูหม้อเอา) อย่างสงบ ไม่รุ่มรวยใจ และไม่กลัว ภายใต้ความเป็นจริงของข้อมูลที่มีอยู่ ถ้าเหตุร้ายเกิดขึ้นตามการคาดคะเนจริง ก็จะได้ผ่อนหนักเป็นเบา เขาเรียกว่ามีวัชน์หรือมีวิสัยทัศน์ แต่ถ้าเตรียมการแล้วเหตุร้ายไม่เกิด ทางพระเรียกว่าตั้งอยู่ในความไม่ประมาทครับ

ดำรง ลีนาอนุรักษ์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มกราคม ๖๕๕๕ พกแล้วคัท 5 มกราคม ๒๕๕๕